

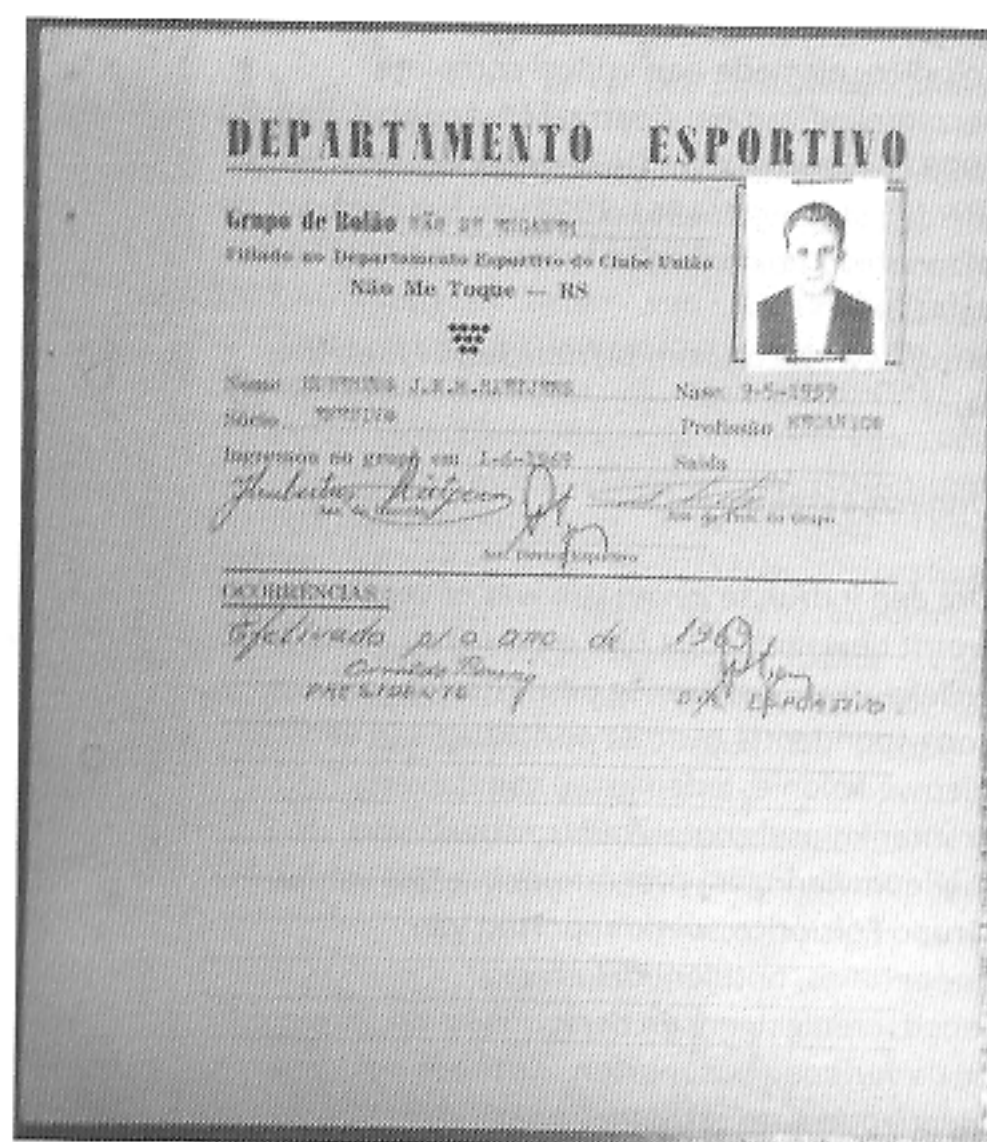
TULIPANA BRONNENONDERZOEK

Povo sem memória. Triste história. Não compreende o presente, não constrói o futuro. Não saberá fazer. Não saberá ser.

Dit citaat van Augusta Schmidt vond ik op de website van Centro Cultural Castrolanda. Een volk zonder geheugen, een trieste geschiedenis, begrijpt het heden niet, zal de toekomst niet bouwen, zal niet weten hoe dat te doen, niet weten hoe te zijn. Met deze woorden raakt Augusta Schmidt* aan de kern van het werk dat ik momenteel in Brazilië verricht, namelijk onderzoeken wat Nederlandse emigranten en hun nakomelingen hier bewaren als het gaat om de eigen geschiedenis.

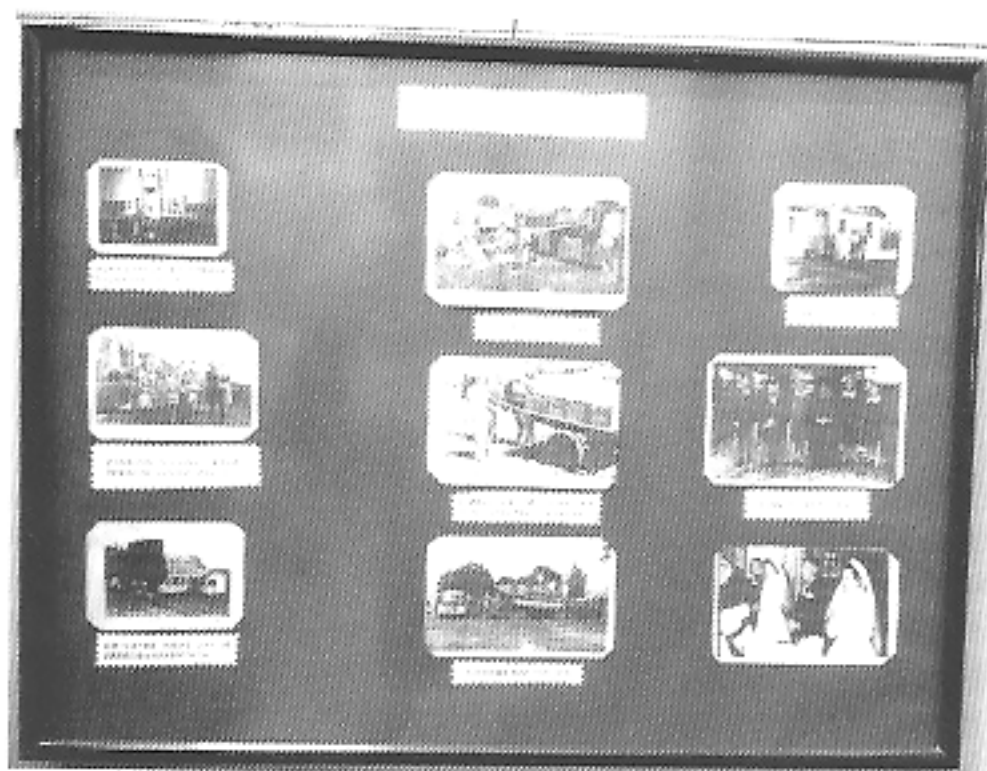
Voor wie mij niet kent, ik ben Renate Stapelbroek en ik woon in Berg en Dal, Nederland. Naast mijn baan als docent Sociaal-Pedagogische Hulpverlening aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen ben ik werkzaam als zelfstandig, antropologisch onderzoeker. Enkele jaren geleden, om precies te zijn in november 2011, schreef ik voor De Regenboog een verhaal onder de titel 'Ik had een tante in Brazilië', over mijn onderzoek naar Nederlandse retournemigranten. Tot op de dag van vandaag houdt dit onderwerp mij in de greep en dat is dan ook de reden geweest dat ik vorig jaar juli contact heb gezocht met project manager Mara de Groot van het Tulipana Programma bij het Centre for Global Heritage and Development. Het CGHD is een interuniversitair samenwerkingsverband tussen de Universiteit Leiden, Technische Universiteit Delft en Erasmus Universiteit Rotterdam. Het Tulipana Programma heeft daarbij tot doel het conserveren en toegankelijk maken van het erfgoed van Nederlandse emigranten in Brazilië. Binnen dat kader werd vorig jaar een "enthousiaste student gezocht voor stage in Brazilië". Weliswaar ben ik al lang geen student meer, maar mijn enthousiasme om een bronnenonderzoek uit te voeren in Nederlandse koloniën was én is - nu ik dit schrijf na een verblijf van een ruim maand - er niet minder om. Om het lange verhaal dat eraan vooraf ging kort te houden; het is vooral dankzij de inspanningen van lokale contactpersonen en van de Associação Cultural Brasil - Holanda, in het bijzonder van de Secretaris Buitenland Johan Scheffer, dat dit project uitgevoerd kan worden. Zo wordt het Tulipana project gefinancierd door de Nederlandse Ambassade in Brasília (uit het *Fundo Neerlandês para o Patrimônio Cultural Comum*), het CGHD en niet in de laatste plaats met een bijdrage uit de deelnemende koloniën.

Patrimônio Cultural Comum - Gedeeld cultureel erfgoed
Wat houdt dit onderzoek naar gedeeld cultureel erfgoed van Brazilië - Nederland concreet in? De centrale vraag waarmee ik in iedere kolonie start luidt: Welke documenten (bronnen van informatie) worden bewaard

Lidmaatschapskaart van Hubertus J.N.M. Rietjens,
01-06-1969

over de eigen geschiedenis van Nederlandse emigranten in Brazilië? In eerste instantie ga ik op zoek naar materiaal dat openbaar toegankelijk is in publieke instellingen, zoals

In de „Sala das Etnias“ - Nã-Me-Toque

het lokale museum Casa da Cultura in Nã-Me-Toque en het Centro Cultural in Castrolanda. Verder heb ik in NMT ook de gemeentelijke openbare bibliotheek bezocht, omdat men daar ingebonden lokale kranten kan raadplegen waarin bijvoorbeeld advertenties van Nederlandse familiebedrijven zijn terug te vinden. In Carambei heb ik een overzicht gemaakt van alle in het documentatiecentrum van de ACBH aanwezige materiaal. Dit betreft vooral publicaties afkomstig uit meerdere

koloniën, alsmede een vrijwel complete verzameling van het Centraal Maandblad, dat in 1999 is overgegaan in De Regenboog. Overigens zijn de jaargangen 1961-1999 van het Centraal Maandblad ook online in te zien via de site van de ACBH:
<http://www.acbh.com.br/noticias/77/detalhes.html>

Onderzoeksgids

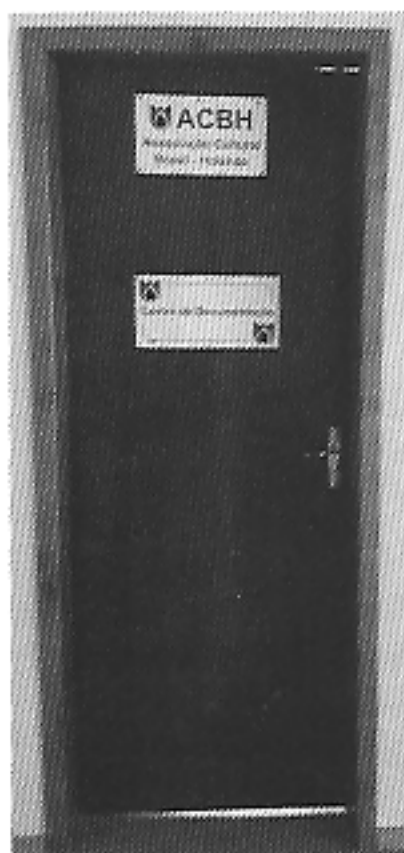
Om een indruk te geven van wat er verder zoal wordt bewaard, volgt hier een kleine, willekeurige opsomming uit Castrolanda: correspondentie over de oprichting van een nieuwe kolonie, ledenlijsten van de kerk, krantenknipsels, fotoalbums, video's van jubileumvieringen, programmaboekjes van de Grupo Folclórico, werkrapporten van coöperaties, notulenboeken van jeugdverenigingen, en persoonlijke documenten zoals verlopen paspoorten, *carteiras de identidade para estrangeiros* en diploma's. Het resultaat van dit onderzoek zal een online te raadplegen gids zijn met een overzicht en beknopte beschrijving van de aanwezige bronnen in alle zes koloniën. Voor wetenschappers en andere belangstellenden - denk daarbij ook aan toekomstige generaties die de eigen familiegeschiedenis willen leren kennen - biedt deze gids eerste hulp bij de start van hun onderzoek. Daarnaast vormt de gids een aanvulling op de soortgelijke publicatie Nederlandse groeps migratie naar Brazilië 1822-1992 die een eerste toegang biedt tot bronnen in Nederlandse archiefinstellingen (Lodewijk Hulsman, 2012).

Voor een geslaagd bronnenonderzoek is medewerking vanuit de koloniën onmisbaar. Gelukkig heb ik tot nu toe goede ervaringen opgedaan in achtereenvolgens Nã-Me-Toque, Carambei en Castrolanda. Bij het verschijnen van deze bijdrage in De Regenboog hoop ik, na een bezoek aan Arapoti en Holambra, te eindigen in Campos de Holambra. De afronding zal dan plaatsvinden ongeveer gelijktijdig met de 38ste Zeskamp in deze laatste kolonie. Dat lijkt me een treffende afsluiting van een integraal bronnenonderzoek naar gedeeld erfgoed in alle Zeskamp-koloniën.

Renate Stapelbroek

Voor het laatste nieuws, zie
<http://www.tanterika.nl/#/nieuws>

*
<http://www.augustaschimidt.prosaeverso.net/visualizar.php?id=129334>

1004

VAN NIEVELT, GOLDBAAN & CO'S STOOMVAART MAATSCHAPPIJ N.V.
ROTTERDAM-ZUID AMERIKA LIJN

PASSAGE

ONTVANGEN van de Heer en Mevrouw G. van Aragon en 6 kinderen,
 RECEIVED from

het bedrag van vijf duizend negen honderd acht en twintig gulden
 the amount of

ter voldoening van de passagegelden ten behoeve van: henzelf,
 in settlement of the passage money in favour of:

van ROTTERDAM naar PARAGUAY
 from to

per "ALTAIR" het 9-13 bed
 by cabin berth

te vertrekken van ROTTERDAM op 0.0.V. 23 April 1953.
 to sail from on

op de overtochtvoorwaarden op aanwijzing vermeld
 on the conditions of passage mentioned hereafter

10 April 1953.

Van Nievelt, Goldbaan & Co's Stoomvaart Maatschappij N.V.
 ROTTERDAM-ZUID AMERIKA LIJN

PARAMOUNT CLAUSE
 If and insofar as the liability of the carrier and/or owner under this ticket exceeds the amount for which he would be liable when having limited his liability to the extent which the Netherlands law permits, his liability is, notwithstanding anything to the contrary in this ticket, limited to the said mentioned amount. This clause shall have no effect insofar as it conflicts with compulsory law applicable to this contract.

